

FLOAREA DE FOC

16 APRILIE 1933

ANUL II — Nr. 2

Redacția: Strada Bolintineanu No. 9.

București.

Manuscrisele nepublicate se distrug.

Director:
SANDU TUDOR

UN EXEMPLAR 5 LEI
APARE LA FIECARE DOUA SĂPTĂMĂNI
ABONAMENTUL ANUAL 200 LEI
INSTITUȚIILE ANUAL 500 LEI
Administrația: Strada Antim No. 29.

Invierea Domnului
Scoborârea la limbi

Gravură în lemn
din Triodul-Penticostar tipărit în Țara-
Românească la 1558

BUCURIA INVIERII

Moartea pe cruce și Invierea: adică, înjosirea desăvârșită, fără măsură, a lui Dumnezeu și ca urmare, — biruința vieții veșnice, covârșirea unei noi realități, începutul unei noi omeniri desrobite, unei noi rânduielei a lucrurilor.

Iată sămburele lăuntric, central, principiul de viață care circulă pretutindeni, înțelesul deplin al Credinței și al evlaviei, toată încrederea, toată așteptarea, concepția întreagă a Bisericii Răsăritene: Solia Celui Inviat.

Această solie de bucurie a Invierii este legată în chip nedespărțit de Solia Crucii și de Patimile Mormântului.

Imnurile Ohtoiului cântă: «Pre Cruce te-ai pironit, de voe, îndurate, în mormânt te-ai pus ca un mort, Izvorătorule de viață, stăpânirea morții ai zdrobit, cu moartea Ta, Puternice».

«Impărate, spânzurat pre lemn fiind, unule Puternice, toată zidirea ai clătit; punându-te în mormânt, pre cei ce zăceau în mormânturi i-ai înviat; nestrăciune și viață, neamului omenesc dăruind».

«Ca un purtător de viață, ca un mai înfrumusețat de cât raiul cu adevărat și decât toată cămara împărătească mai străluminat, s'a arătat Hristoase. Mormântul Tău, izvorul învierii noastre».

Aceasta supraîmbelșugată bucurie a învierii se talmăcește neconținut și totdeauna prin noi cuvinte: fiindcă noi, chiar după acum suntem părtași ai învierii sale; chiar după acum facem experiența stăpânirii mistice a Impărăției viitoare.

Intregul an liturgic este străbătut de această bucurie pricinuită de Hristosul Cel înviat, de împărăția sa care ne luminează, de burința pe care el a dobândit-o.

În ființa sa, încă de pe acum, omenirea întreagă e virtual înviată din moarte și îndumnezeită. Dar mântuirea a venit nu numai pentru om, iar glasurile de biruință strigă nu numai pentru om; la bucuria învierii noastre se alătură și bucuria întregului univers prin «schimbarea la față». Mântuirea este pentru întreaga făptură, e înmugurirea domniei vieții. E siguranța înfrângerii morții în lume.

Ochiul spiritual privește cu înflăcărare în lumea cealaltă, către slava ce va să fie, către aceasta «împărătească libertate a fiilor lui Dumnezeu» la care întreaga făptură ia parte. Invierea este dară un eveniment cu înțeles cosmic și prin aceasta lumea, ca și omul, e de pe acum transfigurată de slava cerească, și oare cum, într'un chip tainic de pe acum a dobândit din nou îndumnezeirea.

de pe acum poartă în sămbure nemurirea. Biserica cântă:

«Bucură-te Făptură și desfă-te ca un crin, căci Hristos, ca un Dumnezeu, a înviat din morți! Unde-ți este moarte, boldul? Unde-ți este biruința, iadule?»

Simțământul ajunge la cea mai înaltă încordare în noaptea de Paște și în Liturgia Săptămânii Mari pregătitoare a praznicului Invierii. Această săptămână amintește cele mai din urmă zile pământești ale Mântuitorului. Se simt, în liniștea Săptămânii Patimilor, pașii Mântuirii mergând către jertfa cea de pe Golgota.

Solemnă și gravă e vocea pocăinții, a părerii de rău și a celei mai sinceri înduioșeri. În ajunul Vinerii mari, care e numită «Cele Douăsprezece Evanghelii» se săvârșește pomnirea patimilor Domnului.

Atunci se citește povestirile Patimilor și, într'o tresărire de înfricoșare și de adâncă evlavie, Biserica glăsuiește: «Astăzi s'a spânzurat pre lemn, Cel ce a spânzurat pământul pre ape; cu cununa de spini s'a încununat Impăratul Ingerilor; cu porfira mincinoasă s'a îmbrăcat Cel ce îmbrăca Ceriul cu nouri; cu piroane s'a pironit Mirele Bisericii; cu sulita s'a împuns Fiul Fecioarei».

Mai mult: în noaptea de Vineri spre Sâmbătă ascultăm accentele bucurioasei certitudini, bucurioasei nădejdi, întovărășite cu imnele de jale și cu marele psalm al pogribaniilor (Ps. 119), ce se citește la căpătâiul lui Hristos așezat în mormânt «Iosif cel cu bun chip — înțelept —, de pre lemn luând Prea curat Trupul Tău, cu giulgiu curat înfășurându-l și cu miresme, în mormânt nou l-au pus».

«Mironosițele femei stând lângă mormânt, îngerul a strigat: Mize-mele, morților, le sunt cuviincioase, dar Hristos putrejunii s'a arătat străin».

Așa se urmează, împletindu-se un verset al marelui psalm al morților cu un verset care amintește biruința Hristosului. Așa, merg amestecându-se cântecele cele de prohod cu cele de încredere.

Acest acord crește și sporește, pe măsură ce se apropie praznicul Paștilor. El ajunge la culme în timpul slujbei din Sâmbăta Mare.

În această zi biserica e încă copleșită de tristețea morții; slujitorii tot mai poartă vesminte de culoare cernită; rugăciunile de pocăință răsună încă, și totuși parcă înfiorează un presimțământ, o adiere a învierii.

După lungi și numeroase cetiri

DIN IMNELE PAȘTILOR

I.

Sf. Ioan Damaschin (sec. VIII)

E ziua Invierii, noroade!
E Paștile Domnului!
E Paștile!
Deci, să ne luminăm.
Că din moarte la viață
Și de pre pământ la cer
Hristos Dumnezeu ne-a trecut,
Pre noi cei ce-i cântăm de
biruință.

(Canonul. Oda I. Imosul)

II.

Să spună jidovii:
In ce chip ostașii, strejuind,
Au perdut pre Impăratul?
Și pentru ce piatra
N'a păzit pre piatra vieții?
Deci, sau pre cel îngropat să-l
dea;

Sau celui ce a înviat
Să se închine, zicând:
Slavă mulțimei îndurării tale!
Slavă ție Mântuitorul nostru!

(Stihura dela Laude de Luni în
Săptămâna luminată)

III.

Bucurați-vă popoare și vă veselii!

Ingerul cel ce a șezut pe piatra
mormântului,
Acela ne-a binevestit nouă,
zicând!
Hristos, Mântuitorul lumii, a
inviat din morți,
Și a umplut toate de bună
mireasmă.
Bucurați-vă popoare și vă
veseliți!

(Stihură la Laudele de Luni în
Săptămâna luminată)

IV.

Anonim. Sec. III.

Paștile
cele sfințite nouă azi s'au arătat.
Paștile minunat, sfânt,
Paștile mistice,
Paștile preacinstit,
Paștile Hristos Mântuitorul,
Paștile neprihănit,
Paștile cel mare,
Paștile credincioșilor,
Paștile cel ce nouă ușile
Raiului ne-a deschis

Paștile
cel ce sfințește pre toți
credincioșii.

(Stihura V-a dela Laudele Invierii)

Continuare în pag. 2

M E S I A ¹⁾

de PETRU MANOLIU

I

În ebraică, Mesia înseamnă *Uns*. Dar *unși* au fost toți regii iudei. «Isai a trimis să-l aducă. Și el era cu păr bălai, cu ochi frumoși și fața frumoasă. Domnul a zis lui Samuel: «Scoală-te și unge-L, căci el este». [I. Samuel 16. 12]. Aceasta e *ungerea* lui David, prin care el devine Mesia. «În ziua aceea, înaintea Domnului, cu mare bucurie, au făcut a doua oară rege pe Solomon, fiul lui David, *l-au uns* înaintea Domnului ca domn». [I. Cronici 29. 22.]

În urma roboilor însă, *ungerea* deveni o imposibilitate materială, căpătând *sensul promisiunii reînființării regatului iudeu*. Mesia va fi acela care va dezrobi poporul ales, dându-i puterea de odinioară. «Să știi dar că, dela darea poruncii pen-

tru *zidirea din nou a Ierusalimului*, până la *Unsul*, la *Cârmitorul*», etc. [Daniel 9. 25]. Cu alte cuvinte, *Mesia proorocilor nu este decât manifestarea sub formă de așteptare și speranță, a orgoliului iudeu de a se crede poporul ales*. Până la Isaia, deci până la *robie*, nimeni nu vorbește de Mesia ca de o promisiune a lui Dumnezeu. Realitatea istorică nu îngăduia poporului ebru să mai creadă și în altceva decât în realitatea voinții divine înfăptuită în Țara Făgăduinții. Până la primul sclavaj, iudeii erau atât de liberi încât, ei au putut să ajungă la desabuzarea Ecclesiastului, împotmoliți în scepticism și desgust de înțelepciune. Iar cel care definește desăvârșit psihologia iudaică de atunci este acel: «Nimic nou sub soare», pre-

mers de desnădejdea cariată de obo-seala omului prea odihnit, prea sigur pe sine și destinul său, prea sfârșit: «Zădărnicia zădărniceii, toate sânt zădărnice» [Ecclesiast I. 1]. Dar ce înseamnă *aici*, în inima Ierusalimului, și *acum* sub domniile scânteietor de vaste ale lui David și Solomon, «nimic nou sub soare» pus sub unghiul deșertăciunii? Faptul precis eset că Iudeii nu mai așteptau nimic *atunci*. Filosofii lui David și Solomon definesc planul spiritual al ebreilor. Veni însă, și în scurtă vreme, *robia*. Atunci psihologia acestui popor își caută o justificare de a mai rezista și o tematică de speranță. Nu mai putea să năzuiască o nouă țară a făgăduinții. Chanan-ul era unic iar promisiunea lui Dumnezeu înfăptuită. Ebreii pierduseră darul dat de Domnul și Creatorul lor. Îi pierduseră din desfrâu, din inspită, din înțelepciune. Îi pierduseră în clipa în care, cel mai desmățat dintre ei, strigase: «Toate sânt vânt și nebulie». Ei nu puteau crede în neertata lor viață. Iar lașitatea, totdeauna cealaltă jumătate a orgoliului, le repetă povestea «Făgăduinții». Dar, de data aceasta însă, nu în prezența unei țări paradiziace, promise, ci în venirea salvatorului care, va șterge rușinea dărămării Templului. «Iată că, un om al cărui nume este Odraslă, va odrăslă din locul lui și va zidi Templul Domnului» [Zaharia 6. 12]. Dar Odrasla proorocului Zaharia există în Isaia: «Apoi o Odraslă va eși din tulpina lui Isai și un Vlăstar va da rădăcinile lui» [Isaia II. 1]. Iar Eremia spune: «Iată, vin zilele, zice Domnul, când voi ridica lui David o Odraslă neprihănită» [Ieremia 23. 3].

Dar, această Odraslă nu este decât acela care va rezidi Templu, deci acela care va reînființa statul Iudeu, cu alte cuvinte acela care se va unge în fața lui Iahveh, devenind Mesia. Salvarea la Ebrei nu era o problemă metafizică. Toată desnădejdea și speranța lor se formula într-o insultă a orgoliului lor. Și cum, generație din generație crescuseră în credința că, sânt poporul ales și deci, tot ce se întâmplă este rezultatul unei prezențe a voinții lui Dumnezeu, ei nu puteau, *acum*, în fața dezastrului, să nu-și însușească păcatele necesare, chiar dacă nu le înfăptuiseră, și nici nu puteau să nu creadă în iubirea lui Dumnezeu pentru dânșii, deoarece, aleși cum erau, o abandonare din partea creatorului ar fi însemnat sau sfârșitul lumii sau negarea lui Iahveh. «Cine nu se îngrijește de aceiace a făcut își neagă fapta», spunea un Rabbi, iar Iudeii erau siguri că unica rațiune de a fi a existenței era să le ofere loc de viață.

Din psihologia acestei intrasigente, Fiul Omului se definește definitiv. El nu este om în sensul universal. OM, PENTRU EBREII DE ATUNCI ERA NUMAI EBREUL. FIUL OMULUI ESTE FIUL LUI IZRAEL, deoarece Om și deci și fiul acestuia, nu poate fi decât, numai acela născut din mijlocul poporului ales de Dumnezeu. Geneza vorbește de crearea ebreului, atunci când spune că, Domnul a luat pă-

mânt, l-a frământat și suflându-i duh a făcut un Om. Asirianul, Fenicianul sau Egipteanul nu sânt creații de Dumnezeu pentru că nu-s Ebrei și deci, nu sânt nici Oameni. Iar acuitatea acestei concepții se afirmă în *Fiul lui Dumnezeu*, fiul Creatorului poporului ales, *Fiul Dumnezeului Ebru*. Și cum Dumnezeu se manifestă numai prin poporul Ebru, Mesia, deci salvarea aleșilor, nu poate veni decât dintre ebrei ca rege și rezidorul Templului din Ierusalim.

II

În urma acestor precizări — care nu pot avea nimic actual-politic, de oarece discuția prezentă e o temă de exegeză — întrebarea logică este următoarea: Cum se face că Christos, care însemnă *Uns*, a putut fi aplicat lui Isus?

Viața lui Mesia scrisă de Isaia [53 1—12] este un *Testament nou* în miniatură, un îndreptar. Biografia închipuită de prooroc are în miezul ei aventura tragică a salvatorului și-i conturează o fizionomie spirituală din care nu lipsesc și amănuntele: «N'avea nici frumuseță, nisi strălucire ca să ne atragă privirile și înfățișarea sa n'avea nimic care să ne placă». Și apoi: «El a fost luat prin apăsare și judecată; dar cine din aceia depe vremea lui a crezut că el fusese șters de pe pământul celor vii și lovit de moarte pentru păcatele poporului mu». Și în sfârșit: «Dar, după ce-și va da viața ca jertfă pentru păcat, va vedea o sămânță de urmași, va trăi multe zile și lucrarea Domnului va propăși în mâinile lui și se va înviora prin cunoștința lui. Robul meu cel neprihănit va pune pe mulți oameni într-o stare după voia lui Dumnezeu și va lua asupra lui povara nelegiuirilor lor».

Structura acestei biografii a Mesiei, ne dovedește cu câtă așteptare tragică, trăia poporul iudeu întru întâmpinarea Salvatorului. Dar această proorocie mai prezintă o latură. E vorba de asemănarea până la *identitate* dintre această viață și viețile lui Isus, scrise de Evangheliști. Dar Evangheliștii n'au identități numai cu Isaia. Ei n'au omis din *înscenarea vieții lui Isus după indicațiile proorocilor*, nici măcar așa numita trădare a lui Iuda: «Și mi-au cântărit ca plată, treizeci de arginți» [Daniel II. 12]. Coincidențele încep însă, chiar cu nașterea lui Isus: «Iată, fecioara va rămâne însărcinată și va naște un fiu» [Isaia 7, 14]. «Și tu, Betleeme, măcar că ești prea mic între cetățile de căpetenie ale lui Iuda, totuși din tine va eși cel ce va stăpâni peste Izrael». [Mica 5ș 2]. «Impărații vor aduce daruri». [Psalmi 79. 9]. «Va fi acoperit de cămile» [Isaia 60. 6]. «Vor veni la el aducând tămâie și aur» [Idem 53. 7]. «Își va da sfârșitul și nimeni nu-i va veni în ajutor» [Daniel 11. 45].

Asupra *prezenței* Vechiului Testament în cel nou, ni se răspunde cu revelația. Dar de un asemenea proces nu poate fi vorba — nu pentru că am nega valoarea sau posibilitatea de-a fi a revelației — ci pentru că, *între Mesia și Isus nu există o continuitate de structură*. Isus nu este realizarea profetiilor iar Mesia este

BUCURIA INVIERII

Continuare din pag. 1

din Vechiul Testament, ce se raportează la noul legământ și care spun bucuria mănuirii, și nădejdea liberării din ghiarele morții și citește în sfârșit, sărbătorește în mijlocul bisericii, cântecul celor trei tineri din cuptorul cel de foc — tot o întrupare și un simbol al învierii Mântuitorului; iar corul întrerupe fiecare verset al cântării de laude prin acest refren: «Pre Domnul lăudați-l și prea înălțați-l întru toți vecii. Însfârșit după o scurtă pericopă din Apostol, sosește un moment când simțirea e deplină, în inima adunării încordarea e la limită. Un trio de voci de copii răsună: «Scoală-te, Doamne, judecă pământul, căci tu împărățești în veci!» Și corul adunării răspunde cu o simțire nestăpânită: «Scoală-te o Dumnezeule, judecă pământul, căci toate neamurile sunt moștenirea ta». Și iarăși cântă cele trei glasuri de copii — de această dată, însă, un cuvânt din Testamentul Nou, din noul legământ: «Hristos Paștele nostru, Mielul lui Dumnezeu junghiat, care ia asupra sa păcatele lumii». Corul întrerupe din nou cu strigăte stăruitoare: «Scoală-te, Doamne, judecă pământul...» Toată nădejdea cea nouă, tot conținutul credinții se concentrează în această chemare. E un strigăt înfierbântat al sufletului, o rugăciune stăruitoare a întregii Biserici, e o luptă cu Dumnezeu. Trebuie să învieze. E o înfățișare caldă și pasionată a biruitoarei, a uimitoarei Solii. Această chemare, această năzuință sporește și se înalță, *avântul* evlaviei crește și se înflăcărează într-o puternică simfonie duhovnicească: glasuri limpezi de copii cântă făgădueli de bucurie, chemarea necentenit repetată și ruga Bisericii la Mormântul Domnului. «Ingerul a strigat Celei plină de har» și corul: «Scoală-te, o Doamne, judecă pământul, căci toate popoarele sunt moștenirea ta». Și pentru a termina strigătul de bucurie al limpezilor glasuri de copii răsună: «Scoală-te o Doamne, judecă pământul...»

Apoi diaconul iese în fața altarului în albe vesminte de bucurie și vestește Evanghelia, Evanghelia Invierii, — Femeile vin la mormânt, dar piatra e la o parte și ingerul zice: «Pentru ce căutați pre cel viu printre cei morți?»

Însfârșit sosește și noaptea de Paști cu cântecele ei de biruință. Drept în cumpăna nopții, răsună în sfârșit din gura preotului și a diaconului, în lumina tuturor lumânărilor aprinse, — o mare de lumânări elătindu-se în mâinile adunării—cuvintele de bucurie mult așteptate, — cu aprindere dorite: «Invierea ta Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în cer». Din mii de glasuri se înalță și crește cântecul de biruință din noaptea Paștelor: Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte...» Și mereu revine acest scurt verset în gura preotului și al poporului.

El vedește neîncăputa bucurie, căci e o deplină pierdere în bucuria care cuprinde Biserica. Și la urmă răsună, în cântecul alternativ al celor două strane, «Topoarele», imnele poemului Paștelor stihuite de Ioan Damaschinul în care se strigă:

«Cerul după cuviința sa se veselească, și pământul să se bucure, și tot universul, lumea cea văzută și cea nevăzută să sărbătorească: Hristos a înviat, bucurie veșnică». Și, după aceea vine sărutarea de Paști, voioasă, frățească, pe care preotul și poporul o schimbă între ei, întovărișită de strigătele de bucurie ale «climaxului»:

«E ziua învierii, să străluceim de bucurie și să ne dăm unul altuia sf. îmbrățișare. Să zicem fraților, chiar celor ce ne urăsc: Să ne iertăm toate, de dragul învierii și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând...»

Așa se împlinește și se împreună realismul mistic, bucuria pricinuită de descoperirea încă de acum săvârșită a vieții veșnice, cu așteptarea nestăpânită a unei desăvârșite revelații viitoare a Impărăției Slavei.

Aceasta e bucuria mistică a Prezenței deapurarea a Domnului biruitor și transfigurat.

1) Fragment dintr-o lucrare intitulată: *Introducere la metoda lui Isus*.

F A P T A L U I I U D A

de G. RACOVEANU

In cântările Triodului, la slujba din Joia Patimilor, întâlnim cea mai grea, cea mai frumoasă, cea mai sfâșietoare mustrare adusă aceluia care, „cu iubirea de arginți bolnăvindu-se”, se întunecase, în vreme ce slăviții ucenici ai Judecătorului celui drept, se luminaseră, la spălarea Cinei:

„Ce pricină te-au făcut, Iudo, vânzător Mântuitorului? Au doară te-au despărțit din ceata Apostolilor? Au doară te-au lipsit de darul tămăduitorilor? Au doară, cinând împreună cu ceilalți, pre tine te-au gonit dela masă? Au doară picioarele celorlalți le au spălat, iară pe ale tale nu le-au băgat în samă? O, de cât bine te-ai făcut uitător” (Sedelna antifon 6).

Așa-l judecă Biserica pe iubitorul de bani, pe Iuda cel întunecat la suflet, pe vânzătorul Mântuitorului. Și totuși biserica știe că toate acestea trebuiau să se întâmple.

Iuda trebuia să vândă, Iisus trebuia să se răstignească, spre a putea mântui

neamul omenesc cel ce sta sub greu blestem. Dar atunci învinuirea adusă lui Iuda nu este, oare, un non-sens? Vina lui nu este cumvă, un mare serviciu, o fericită vinovăție, mântuitoare pentru omenire? Pentru ce, atunci, atâta hulă abătută asupra omului providențial, Iuda? Ce rost au toate muștrările pe care le auzim, în fiecare an, în biserica lui Dumnezeu, în Săptămâna Patimilor?

Cei ce-și pun asemenea întrebări o fac dintr-o gravă confuzie de drepturi. Ei confundă dreptul de a judeca al Dumnezeu cu dreptul lor de a cumpani faptele și gândurile. Fac greșala de a-și însuși punctul de vedere al Dumnezeirii; au inconștiența de a se așeza pe tronul Dumnezeirii și a judeca la fel cu „Cel ce are putere”.

Intr'un studiu publicat în „Put” (Nr. 9) și în nemțește apărut în „Orient und Occident” (erstes Heft, 1929), Boris Vișeslavcev, arată, linpede, granițele acestor drepturi:

„Omul n'are dreptul, în practica și

în teoria lui morală să se situeze pe punctul de vedere al Providenței. El n'are dreptul să judece sub specie aeter, nitatis, să-și însușască punctul de vedere al Dumnezeirii, — să se așeze, așa zicând, alături de Dumnezeu, pe tronul ei”. (Teodică tragică).

Judecarea faptei lui Iuda, așa cum o face biserica, ne duce la cunoașterea limitelor dreptului nostru de a judeca și de a acționa. Prea alesciori se comite — uneori de oameni cu suficientă pregătire pentru cunoașterea adevărului — o gravă eroare: eroarea de a se socoti obligați să facă și dânsii ceiace a făcut Iisus Dumnezeu. A pus Iisus mâna pe biciu, — vor și dânsii la fel să facă. A iertat Iisus păcate grele, — dânsii trag concluzia să peste asemenea păcate se poate trece cu vederea. Uită, toți creștinii că între ei și El este deosebire: deosebirea dintre pământ și cer. Uită toți că El, cel care a pus mâna pe biciu spre a pedepsi pe păcătoși, a pus, celor cari aduseseră înaintea Lui pe femeia adul-

teră pentru judecare, condamnare și executare, o condiție: prima piatră să fie aruncată asupra femeii de acela care este fără de păcat. Iar biserica învață că „nu este om care să fie viu și să nu greșască” și că numai Dumnezeu e fără de păcat: „numai Tu ești fără de păcat, dreptatea Ta e dreaptă și cuvântul Tău adevăr”.

Condiția asta pusă aprigiilor pârâși ai femeii căzute în păcat trage, definitiv, hotărul între lotul drepturilor. Ea spune, hotărât, că ceiace îi este îngăduit Făcătorului, nu-i poate fi îngăduit făpturii. Nici în faptă nici în gând. Inconștiența de a schița gesturile Dumnezeirii, obrăsnicia de a te arca alături de Ea, pe Tron, este cauza tuturor confuziilor triste la care asistăm; la care vom asista încă multă vreme. Fiindcă încă nu s'a desrădăcinat credința că innoografia bisericească — cea atât de luminătoare a întunerecului neputinții noastre — doar pentru fărncovnici e lăsată. Pentru fărncovnici și pentru babe surde.

G H E T S E M A N I

de ANDREI FOR

«... și a început a se spăimânta și a se mâhni».

(Marcu 14, 33)

«Atunci a zis lor Iisus: întristat este sufletul meu până la moarte; rămânți aici și priveghiați împreună cu mine. Și mergând puțin mai înainte, au căzut pre fața sa, rugându-se și zicând: Părintele meu, de este cu putință, treacă dela mine paharul acesta; însă nu precum voiesc eu, ci precum Tu».

(Matei 26, 38—9)

«Și fiind întru nevoință, mai cu dinadinsul se ruga, și se făcuse sudoarea lui ca picăturile de sânge ce pica pre pământ...»

(Luca 22, 44)

«Și au venit către ucenici și i-au aflat pre dânsii dormind, și i-au zis lui Petru: așa, n'atși putut un ceas a priveghea împreună cu mine. Priveghiați și vă rugați să nu intrați în ispita...» — iar ucenicii, cei de Insuși Hristos aleși și chemați au adormit din nou; și a treia oară iar au adormit.

Căci vremea prin esența sa ne obosește; prin parțialitate și contradicție în sensuri, înseamnă un refuz de a ne îngădui imediația absolutului, a veșniciei. Și alergând, oboseala vrebio-logică așa cum, de pildă, revoluția

mii ne cuprinde, refuzându-ne agoniei prin somn. Somnul sufletului, somn interior, fratele bun al morții, în înțelesul anticilor. Pentru a ocoli luciditatea tragicului, somnul cade intermediar. Făptura renunță la veghe, renunță la luptă, la cunoaștere, se părăsește unei lunecări pe planuri înclinate, renunță la conștiință. Deasupra, cei doi îngeri își schimbă unul cu altul locurile: îngerul vieții se retrage răspândind lumina în lături, — al morții învăluie în întunec pe cel părăsit de sine însuși. Iar în umbra îngerului întunecat bătăuie duhurile rele.

Ispita cunoașterii iluzorii, ispita luminii mincinoase înlocuiește cunoașterea adevărată și lumina neapasă. O falsă ontologie își cere expresia și, în aceeași măsură, o falsă, o iluzorie soteriologie, intră în posibilități și în experiență. Focuri mici cu flăcări de pucioasă izbucnesc moenit în mintea încenușată, lămurind mărunte viziuni magice. O luptă surdă se urmează neîntrerupt cu moartea, căci moartea este dușmanul nostru de totdeauna. Dar o luptă doar cu moartea naturală, fenomenică, în biologie, a omului căzut și lipsit de viziunea metafizică a vieții sale. Însă moartea nu este un fapt

nu este numai economie, sau politică, ci un fapt spiritual. Iar când nu mai avem decât sensibilitatea morții naturale, e semn că de mult am adormit, părăsindu-ne morții spirituale. Căci moartea este fapt spiritual supranatural pe care-l vom experimenta în orice caz.

Nu putem ocoli prin nici o metodă învăluirea duhului nostru de către moarte. De ne vom și împietri, tot nu scăpăm de moarte, de moartea naturală cel puțin, — adică tot de moarte.

Nici o politică, nici un sens istoric (cultura, de pildă) — nici un soi de magie, nici vreo civilizație oarecare, nici turnurile de fildes, nici turnurile babelice nu ne pot scăpa de moarte. Nici fuga nu ne scapă de moarte. Moartea ne prinde în vreme, ne înneacă în neființa ei. Orice lașitate e semnul biruinței morții asupra-ne. Iar noi trebuie să biruim; nu ne putem părăsi definitiv morții.

Dar nu avem decât o metodă, o cale de ajungere a vieții veșnice: *pățimirea morții, călcarea morții prin moarte. Nu lupta directă cu moartea, nu împotrivirea la moarte, ci primirea lucidă a morții, viziunea și suferința morții. Deci nu eliberarea de conștiința lucidă a morții, somnul, nici fuga neobosită, desperată, de moarte, ci patima ei. Căci sensul vieții veșnice, fără de moarte, nu se deschide decât după moarte. Astfel, către această ultimă finalitate a vieții noastre nu ne poate fi utilă decât moartea însăși. IN MOARTE ESTE SENSUL VIEȚII PROPRIU ZISE.*

Iar oamenii au învățat a învia din moarte numai dela Hristos și numai prin Hristos. Agonia Hristosului este o dramă dar nu este o tragedie. Este o trecere prin moarte, dar nu o destrămare definitivă a ființei noastre în moarte. Iar creștinii sunt oamenii cari pot renunța la orice bun, însă nu la învierea din morți și cari

au calea acestei învieri, metoda și harul. În fiecare an mergem cu Hristos în grădina Ghetsemani și asistăm la drama fiului omului, luptând cu somnul și cu spaima. Hristos se înspăimântă și luptă, se roagă, numai cu câțiva pași înaintea noastră. Iar noi veghem și adesea adormim, în timp ce Fiul Omului biruie și împlinește voia Tatălui Său. La Ghetsemani învățăm să murim, deschizându-ne, peste istorie și vreme, poarta învierii de apoi. Moartea rămâne dincoace, în lume și în iad, tragic nedepășit și suferință fără limite. La aceste esențe ale neființei participăm dealungul întregii noastre existențe istorice. Și nu le depășim decât apropiindu-ne și asemănându-ne prin ascheză și har de Cel ce ne-a creat și ne ține. De aceea trebuie să mergem cu Hristos la Ghetsemani și să priveghem, și să ne rugăm cu el, — spre a putea apoi repeta drama spirituală creștină și a învinge în «războiul nevăzut».

Să trecem peste tristețea morții, peste spaima morții, — să depășim chiar «l'horreur que nous avons de la mort»; — cum bine gândește Pascal. «Cette horreur était naturelle et juste, dans Adam innocent; parce que sa vie était très agréable à Dieu, elle devait être agréable à l'homme: et la mort eût fini une vie conforme à la volonté de Dieu». Dar acum, când nu mai putem afla porțile unui paradis terestru și istoric, — când știm că ne așteaptă un altul la sfârșitul tuturor vremurilor în înălțimea cerului, — și când fără paradis nu e fericire, nu este deci mântuire, — când între rai și iad nu se află stare intermediară —: trecând smeriți prin «valea plângerii», să mergem creștini la Ghetsemani, să învățăm a muri, și să ne cufundăm ea o spadă în moarte, când ne va veni fiecărui ceasul. Et «que l'excès de notre douleur soit la mesure de celle de notre joie».

o experiență colectivă, o religie a orgoliului înfrânt. Planele de existență ale acestora sânt diametral opuse și trăiesc prin sine. Soluția Mesiei nu este asceza omului către spirit. Mesia este un concept de stat, pe care ne dă posibilitatea de-a nu ne mai întoarce în țărână. S'ar putea vorbi de o revelație sau proorocie, în cazul când s'ar dovedi că ființa lui Isus intră în formula Mesiei, sau măcar, poate fi sugerată în părțile ei esențiale. Dar aceasta este o imposibilitate și în ordinea naturală și în ordinea divină.

Dumnezeu nu are nevoie, pentru a fi, de prooroci. Cine să fie prevestit? Acel ce dăinuiește dintotdeauna? Oare Dumnezeu a făcut omul pentru ași înfăptui profeți? Nu scorbăm înțelesul Său făcându-L poveste și recunoscând povestitorii?

III

Sensul lui Isus este — până aici — acela de-a fi interzis venirea Mesiei. Cu alte cuvinte, dovedirea că, atâta vreme cât rămâi ancorat în etnic, nu ești vrednic de Impărăția lui Dumnezeu.

LÂNGĂ PIATRA PECETLUITĂ

de SANDU TUDOR

Povestea e simplă și adevărată:

Au venit seara trei străini să mă vadă în camera mea. Poate numele lor era: Mihail, Gavril, Rafail. Și mi-au lăsat un lucru ciudat și pentru suflet.

În sunetele greoaie și sterse ale limbii de acum, darul unic al celor trei înserați nu se poate spune decât spart în trei, ca într-o amintire de oglindă: credința, nădejdea, dragostea. Câtă ironie banală ucide rostirea celor trei virtuți teologale. Plecarea străinilor m'a lăsat singur și nedibaci în întinerecul din casă, care năpădea. Un frig în oase: când te vizează Neînțeleșul.

Totdeauna noaptea îți va fi o adâncime, o stea polară, un prilej de orientare. Cugeti mai luminos de cum se întunecă. Marea umbră de aur a cerului nocturn, acest mormânt desgolit, îți dă prilejul, pururea proaspăt, al singurătăților netulburate ale lumii, pacea și simțământul că stai la căpătâiul cuiva dus.

Când îți dai seama că stai lângă un mormânt ai toată băgarea de seamă: mintea ta. Cei dintâi creștini au trăit puternic această prezență. Sensul realist al vieții se află printr-o veghe trează lângă mormânt. La început altarul a fost un sarcofag cu moaște de mucenic. În preajma lui se cugetă limpede și sacru (Ateismul se descopere o profanare a mormintelor; ateul, un necrofor, necropat).

Înțelege, împreună cu Iov, că din pântecul mormântului — acest mormânt viu al nașterii — te-ai zămislit cuprinzând în tine moartea «precum fructul cuprinde sâmburul». O hrănești și o crești în tine — cum spune un nordic — până la ziua cu sunet lung de clopote.

Când omul însă nu cunoaște vitejia celui «cu moartea pre moarte

călcând» se întâmpla răsturnat, o impietrice: moartea nainte de morți.

Viața împrejurul altarului, creștinismul, nu e prin urmare decât eroismul imaginativ al mormântului. Dintr-o viață de stânt: «primind din mâinile duhovnicului său o sf. carte, omul o descue și află la întâmplare acest cuvânt întocmai: — Nesimțirea e omorâtoarea sufletului și moartea minții mai nainte și mai crudă decât moartea trupului.

Silabisind cuviosul aceste vorbe, i s'a părut ca și cum ar fi auzit din gura lui Dumnezeu. Așa își găsi în acea carte mântuirea pe care de mult râvnea să o afle. Căută să se tămăduiască de patima nesimțirii lui. Din pricina aceasta începu să se roage și să privilegheze prin morminte, a-și zugrăvi cu închipuirea, până în adâncul inimii, icoana trupurilor moarte, ce fel sunt acolo. Iși dadu un războiul lăuntric fără cruțare, învârlind numărul veghelor gânditoare și asprimea postului, ținând trează la el marea amintire: cum va fi moartea și judecata Lumii.

Toată aceasta plinătate a pierit din sufletele noastre. A rămas un gol.

Ce limpede spune Rozanov, un necreștin din zilele noastre: «Nu-i înțelegătoare: pricina esențială, a tot ce se petrece acum, este vidul nemărginit pe care l-a lăsat în omenirea europeană (se înțelege aci și Rusia) creștinismul cel vechiu. Totul se năruie într-o gură de hâu: tronuri, caste, muncă, clase, bogății. Totul e zdruncinat din temelii. Totul a pierit, totul piere. Și totul cade în vidul sufletului lipsit de conținutul său antic».

Sufletul a murit în om. Nimeni nu mai crede în el, pentru că într-adevăr numai este. Rămas fără străvechiul «dublu», fiecare se descopere: «Omul care și-a pierdut umbra».

Omul modern: un mormânt zădarnic. Nu cred o imagine mai potrivită nouă celor de azi: «mormânt vărui», une ori măestrit pe din afară, un nitor de frumos, strălucitor de alb la soare, civilizat. Numai, la adânc se ascunde stârvul propriu fiecăruia. Cu o putere nebănuită izbucnesc la răstimpuri duhurile închise la lăuntru. Din iluzia izbucnitoare a puterii acestea se nălucește marea hiperbolă a veacului: geniul. Geniul acest mareț mauzoleu de turpitudine spontană, născut printr-o sforțată inversiune. Aci stă tot secretul nimicitor al omului negativ: Anticristul.

Nu zeflemisim tăgăduitor pe omul de azi. Ne oprim în fața lui și ne descoperim dintr'un simțământ de respect funebru. S'a zis: «Trăește-ți fiecare ceas ca și cum ai fi pregătit și muncit viața ta întreaga pentru acest ceas». Clipa să fie ca o vedenie din cel din urmă ceas. Așa câștigă îndrăzneala simplă — nici naivă, nici romantică — de a spune răspicat adevărul. În fața omului modern gândul acesta stă limpede ca în fața unui mormânt.

Firea omenească e întemeiată pe fioroasa dublă enigmă a Genezei: cea «a chipului și a asemănării». Sufletul și trupul sunt două realități. «Să facem om după chipul și asemănarea noastră». Principiul chipului, cristalizare, statica formei, «logos spermaticos» stă cu totul protivnic celui-lalt, principiul asemănării, plasticitate, putere de asimilare, duh.

Temeiul omului: o întâlnire răstignitoare de protivnice moartea.

Căderea omului se face prin fuga de cruce, alegându-și numai una din cele două însușiri fundamentale; voind să fie logic: ori prin chip, ori prin asemănare.

Pacatul de azi e un păcat contra duhului, prin «asemănare». Omul se face totului toate, se face «asemenea» lor se asimilează. Lubește animalul și e «asemenea» animal. Lubește omul și «asemenea» fratelui se face. Lubește ingerul și «asemenea» ingerului se preschimbă. Când însă nu lubește nici pe om nici pe Dumnezeu și nici făptura însufletită el își scoară iubirea spre lucru mort, spre piatră, materie ajungând să nu mai fie decât, lucru mort, piatră, materie. Așa se ajunge înmormântarea duhului: sufletul de piatră. Astfel însăși puterea învietoare a dragostei se tăgăduiește prin falsă dragoste.

Dragostea adevărată e deci o putere spirituală în spirit; o putere neînchipuită care străbate depărtările, timpurile, piatră și moartea. Tot ce atinge ea — numai omenește vorbind — e mântuit de piere.

Urmare: învierea e un adevăr cosmic neîndoios, fiindcă există și o dragoste supra-omenească, în inima Lumii, dragostea Dumnezeului care face veșnic ca toate să-și afle un înțeles, și o biruință.

Pozitivistii tuturor veacurilor nu voesc să îngăduie această putere care răstoarna ordinea așezată, ordinea firească a morții. Sa tăgăduiești evidența lui $2 \times 2 = 4$ să tăgăduiești știința și legea sfârșitului e o amăgire de nebun. Când Cinea a avut îndrăzneala, pozitivistii au cerut ajutorul de fier al stăpânirii.

«Poruncește deci să se păzească mormântul până a treia zi: ca nu cumva venind oamenii lui noaptea să-l fure și să zică poporului: s'a sculat din morți; și sa fie răstăcirea cea din urmă mai rea decât cea dintâi. Deci mergând ei au întărit mormântul cu pază, după ce au pecetluit piatra».

FALS ITINERAR CRITIC

de EUGEN IONESCU

Psihanaliza arată clar cum noi fugim de noi înșine; cum ne ascundem de noi înșine; ea dovedește clar că noțiunea nu corespunde conținutului, că expresia nu ne cuprinde, de vreme ce îndată ce numești o stare, starea se modifică, se transformă. O ciudată «tehnică instinctuală», — realizează acest refuz de cunoaștere; frică de lumină. Mă întreb pe mine însu-mi de ce mi-e teamă de mine; mă îndemn cu dragoste, cu durere, deasupra propriilor mele adâncuri mute: dar am pierdut cheia tuturor porților mele.

Cum să cred în vechea erezie a expresiei identice cu conținutul? Expresia este tocmai ceea ce nu sunt eu. Articulația cuvântului este însuș începutul îndepărtării de mine. Expresia este o substituție.

Desigur, ca să stabilești un criteriu, o metodă critică, un sistem de ierarhizare a valorilor, trebuie să crezi sau să te prefaci, că nu există

decât ceea ce este exprimat, — când, de fapt, numai ceea ce este inexprimat există; toate lucrurile tăcute, care subminează cele spuse, — sfidătoare, contradictorii ar încerca așa de mult orice așezare încât nici o așezare nu ar mai fi posibilă; trebuie să hotărâști că expresia este egală și identică cu conținutul; trebuie să stabilești că autenticitatea generează originalitatea de expresie; trebuie să-ți pui toată încrederea în talent și să limitezi orice valoare la originalitatea, la valoarea de expresie. Să nu crezi, Doamne ferește, că talentul este o simplă dexteritate manuală, întâmplătoare, inesențială, nesemnificativă, convențională, nereprezentativă. Mai ales, nereprezentativă.

Pentru așezarea, clasarea și valorizarea, să zic materială, este suficient; nici nu am dreptul să pretind altceva; nici nu am posibilitatea să-mi formulez pretențiile.

De altfel, un critic care să stabilească criterii ce nesocotesc originalitatea de expresie ar renunța la critică. Cine acceptă limbajul și orice disciplină și convenție omenească, e obligat să accepte și toate limitele și să trăiască în eroare ca în adevăr, acceptând deci și logica, și determinismul și sistematizările erorii.

Iată de ce, autorul rândurilor de față vă roagă să nu-i relevați contradicțiile din cele scrise, de pildă, în numărul întâiu al acestei reviste: nici să-i integrați cele ce urmează într-o metodă critică; acest drum e cu totul independent de celălalt; el nu vrea să-și însemneze aici decât tristețea deformărilor, de cât o plângere a erorii.

Cum pot fi autentice, când, dintru început, sunt trădat de expresie?

Expresia nu ne diferențiază; originalitatea de expresie nu-mi epuizează esența intimă; dupăcum lipsa de talent, adică de putere de expresie, adică de ingeniozitate, adică de dexteritate manuală, de inovație în expresie, nu e un semn al inexistenței mele.

Dar expresia nu cuprinde nici mă-

car o fărâamă din esența mea intimă, din unicitatea mea, — de vreme ce este o punte neutră de comunicare.

Ca să fiu autentic, trebuie să mă cunosc; dar sunt mințit asupra mea de mine însu-mi, și, în momentul când cred că m'am apropiat de mine, îmi scap mie însu-mi, fața morgana, și mă aflu în fața unei substituții grosolane; vreau să mă exprim și nu pot să exprim decât pe acest «eu» substituit; și nu am decât autenticitatea unui eu inautentic.

Ce înseamnă a mă cunoaște când a mă cunoaște înseamnă a mă substitui?

Expresia nu mă atinge pe mine, cel adevărat, decât ca să mă întorc; ea este un simbol al unui simbol al cărui sens, a cărui realitate am pierdut-o în nu știu ce nopți, în nu știu ce locuri.

Expresia nu mă prezintă. Ea mă reprezintă numai în sensul de substituție. B trimis în locul lui A e luat drept A însuși.

Expresia mă uniformizează, mă face la fel cu ceilalți; ea nu este nici măcar prima minciună, la frontiera adevărului, dar exprimarea unor minciuni prestabilite, vechi, rigide.

P E N D U L A R I

PE CADRANUL CONTRADICTIEI SI AL BANALULUI

de VICTOR ION PAVELESCU

I. Contradicția — oscilare pe un spațiu interantinomic, cu opriri succesive la cei doi poli ai câmpului antinomiilor — rămâne, pentru majoritatea teoreticienilor, un principiu caduc.

Condamnată *logic*, prin însăși afirmarea principiului contradicției al cărui sens se colorează negativ, întrucât indică ceea ce nu trebuie ignorat, pentru a gândi corect — condamnată *etic*, sub denumirea de inconsecvență, în numele unei dogmatice prejudecâți, care cere prăbușirea, insului într-o conduită lineară, fără sinuozități și fără reveniri — contradicția a fost privită și osândită prin motive laterale, exterioare esenței sale.

Cercetată continuu «din afară», n'a putut fi descifrată prin obiectivul vieții sau, mai corect, prin proprii lentilă.

Sensul ei ontologic a scăpat investigației, iar sensul ei dinamic a fost negat, fiindcă ne-am obișnuit să impunem existenței o direcție și o normă, să construim conceptual un contur al vieții, prin care să cunoaștem viața.

Totuși, fiecare poartă cu sine — întotdeauna și în toate planurile — febra contradicției, dacă este cu adevărat viu.

Te contrazice organic, nu superficial și inutil. Te contrazice ca să cunoști, ca să te definești și să te afli.

Inchistarea într-o atitudine riguros precizată anulează aspirațiile, împietrește substanțele. Rezolvarea într'un sistem, consecvența, defitivatul, nu însemnează trăire.

Te captivează un principiu, te sugrumă apoi prelungirile lui, dar îl vrei ordonat în regularitatea cristalelor; te introduci, pe simetrice cori-

doare dialectice, într'o celulă și te lași închis ermetic: ieșirea devine imposibilă, așa cum ineficace rămâne disperarea efortului de a scăpa dintr'un «ochiu de apă», în care te-au împins curenții.

Viața ta se dizolvă lent în structurarea cadrului, viața ta trece în el și te sfârșește, când cadrul este sfârșit, dorința animării sistemelor este uciderea ta și, paralel, distrugerea lor: definitivându-le, le transformi în materie amorfă, inertă.

Căutarea infinită, acel salt dela o floare la alta, schimbările de poziții, satisfac mult mai bine necesitatea omului de a vida, ca să construiască, de a epuiza realitatea, ca să i se integreze.

Viața te învață să te contrazici, fiindcă ea însăși nu este decât un complex de contradicții. Afirmările ei maxime sunt negările ei totale; valorificarea ei derivă din ceea ce o contrazice, iar sensul ei ultim apare numai în raport cu opusul său.

Continuă anulare de forme, pentru a face posibilă potențarea formelor — viața determină fatal pulverizarea ta ca ins, renunțarea la semnificația închisă a entității tale, pentru a te găsi ins în împreunare, pentru a te sustrage astfel desagrării, pentru a te crea.

Am auzit spunându-se — cu o certitudine statică, așa cum sunt toate siguranțele — că viața are sens anticipator: *privește numai prezentul, ca să poată privi mereu înainte.*

De fapt, privirile ei înainte nu sunt decât o eroare de interpretare a privirilor sale înapoi.

Prezentul ni se refuză; nu este trăire, fiindcă nu este timp, ci o intenție neizbutită de a ne fixa asupra

unui moment din devenirea dela relief viguros al «trăitului» la nebulozitatea «trăibilului».

Trecutul reprezintă timpul real, care postulează și dă axă viitorului. Prezentul nu există decât ca o formă, ca o variație pe tema trecutului, ca *trecut imediat.*

Trecutul se oferă incertitudinii și revenirilor noastre, pentru a ne ver-tebra devenirea.

Ne închipuim *că trăim*. În realitate, *am trăit* și — numai pentru că am trăit — *vom trăi.*

Iar spiritul (a cărui condiție este durată pură), prin care cunoșce acest timp, mi se relevă contrazicându-se.

Spiritul nu cunoaște, decât dacă se cunoaște și nu se cunoaște, decât prin negarea lui. Deși substanțial durată este adimensională, spiritul contrazice durată pentru a se actualiza:

el nu se evidentiază *ca fapt* decât numai în «simbol spațial».

II. Dacă frica de moarte ucide, frica de banal — cea mai ridicolă, mai degradantă și mai futilă frică — banalizează.

Prin însăși condiția umană, omul nu se poate sustrage banalului; cu cât vrea să-i scape, cu atât se angrenează indisolubil în el. Ne construim *compensator* planuri specifice de pseudo-trăire, din lașitate: pentru că vrem să fim vii, fără riscurile ființării, pentru că ne este teamă de moartea prin trup, pentru că ne obsedează recunoașterea veacurilor prin ieșirea noastră din veac.

Cu rebelă suficiență, ignorăm în activitatea noastră ceea ce decretăm evident în eforturile altora: *comunul.*

necesitate istorică, în istoria asta care merge paralel cu noi, unicii.

Gloria este astfel actul narcisic al umanității în general care se înclină în fața propriei sale imagini, reflectate în oglindă, în geniu.

Un om mediocru este mai autentic decât un geniu, — pentru că e viețiat de mai puține locuri comune; sau de locuri comune mai șterse, mai plate, mai uzate și deci mai puțin opace, mai translucide prin care își poate întrezări umbra foarte incertă a unicității sale. Geniul are locuri comune strălucitoare, colorate, substanțiale, înnoite, — și nu se poate regăsi.

Cum să cred drafă Goethe, că am să te descopăr în literatura ta, — când toți ne trădăm? Ne trădăm fiindcă vorbim, ne trădăm fiindcă tăcem, ne trădăm pentru că acționăm, ne trădăm pentru că suntem originali, ne trădăm pentru că nu suntem originali.

Dar ne trădăm, în definitiv, pentru că existăm. Existența asta a noastră e cea mai mare trădare de

Neobosita alergare pe pista realizărilor — artă, știință, filosofie — s'a orientat și se orientează către banal.

Arta — fără a mai vorbi de caracterul materiei sale brute — se banalizează inițial, chiar prin reprezentarea colectivității care trebuie s'o recepteze, reprezentare inerentă oricărui artist și condiție *sine qua non* a creației.

Știința, purtând banalul în substanța ei, îl experimentează cu propriile lui procedee, pentru a oferi omenirii o *comoditate generală.*

Însfârșit, filosofia — ori câtă subtilitate dialectică ar pleda în favoarea distincției sale — nu reprezintă decât o dogmatizare a comunului, o teoretizare a universalului și necesarului, o complicare, fascinantă dar inutilă, a banalului.

Expresia ultimă a banalului rămâne însă condamnarea lui, azi la modă. Nimic nu definește mai adecuat omul *ca lipsa lui de rezistență.* Omul este un vast receptacol, în care orice sens își imprimă semnificația: aderă continuu la forțele cosmice, spre a se îmbogăți, culege mereu puncte de vedere, pentru a se preciza. Așa dar, nu era greu să ajungă comună trâmbișarea evadării din comun: *banalul multiplicat prin sine.*

Potențarea originalității m'a făcut întotdeauna să râd, după cum m'a făcut să plâng masca purtată în carnaval.

Originalitatea este deasemenea o mască, dar una imperfectă, rudimentară, deoarece reliefează tocmai ceea ce își propune să ascundă: *patologia banalului.*

noi: ea le generează, apoi, pe toate celelalte.

Geniile pentru că au o mult mai mare vitalitate, se depărtează de ei cu o forță centrifugă extraordinară. Și oamenii cred astfel că geniile «acoperă» întinderile, ca o imensă mantie.

A face, de pildă: artă, însemnează a te supune convențiilor prestabilite. A înnoi (deoarece totul se petrece înăuntrul cercului și jucând asupra veșnic accelerații elemente, materialuri, peisagii) însemnează nu a sparge, nu a lărgi pentru că atunci nu ai mai face artă; ai depăși, ai rumpe sfera noțiunii; ai face artă plus altceva; a înnoi însemnează, de fapt, a repartiza altfel elementele:

Dar mai poate să însemneze și a degrada unicitățile ce se prezintă, — prin uniformizare, prin constrângere, prin diformare în convenții.

Orice așa face, — mă pierd; mă trădez. Și scrisul acesta e tot o trădare. Nu mă pot regăsi rămânând tot aici.

EUGEN IONESCU

Expresia nu sparge cadrele; expresia mă face să intru în cadre; expresia este, de fapt, inexpressia divinizată; ea mă sufocă sub morți, tradiții, legi; sub convenționalitate. Cum mă pot recunoaște în «convenționalitate»? Cum mă pot singulariza, cum mă pot cuprinde, — când expresia e făcută ca să fie difuzată, ca să mă exprime tuturor, ca să mă generalizeze. Nu pot să exprim din mine decât ceea ce seamănă cu ceilalți, cu ce s'a spus până acum: eu sunt condus de o lege dictatorială, care mă obligă să repet mecanic tot ce a fost până acum, sau ceva, numai din ce a fost până acum, — cu o ușoară nuanțare în repartizarea unor elemente neschimbate.

În clipa când așa isbuti să mă exprim, dar nu văd cum? ar trebui să uit totul!) să nu mai semăn cu ceilalți, — așa fi considerat nebun.

Din momentul ce accepți o disciplină, o tehnică, — din momentul acela începi să te trădezi, să abdică dela tine însuși. Dar nu poți fi tu de cât pentru tine însuși. Pentru ceilalți: ești ei, sau ești toți.

Nu știu cum mi s'ar putea releva,

printre rânduri, ceea ce a fost trădat de expresie; cum așa putea să-l regăsim pe ins, — oricum ar fi valorizat pe întâmplătoare scară estetică, — în însăși derutarea lui, în însăși drumul care îl depărtează dela sine. Măcar să-i văd umbra. Pentru că expresia asta care îl trădează nu este măcar umbra lui; este o fantoșe foarte concretă, foarte plină în țărâțe, în cărpe.

Geniul este o formidabilă lipsă de personalitate. Geniul este un om de o sgomotoasă și miraculoasă lipsă de autenticitate: de existență proprie.

Ca să-l admire, oamenii trebuie să-l cunoască. Îl cunoșce recunoscând. Recunoscându-se ei, toți în ceea ce au mai inautentic în ei, mai comun tuturor, mai general, în geniu. Geniul este o uriașă sumă a locurilor comune ale omenirii. Geniul este ceea ce e general; al tuturor și al nimănui.

Geniul este numai o valoare de expresie: o colecție, pusă la îndemână de istoria ingeniozităților tehnice. Un fel de moment ritmic, de

PE URMELE ACELEIAȘ STRUCTURI

de PAUL COSTIN DELEANU

Am spus deja că acuzația de inautenticitate pe care am dus-o mișcării de renaștere românească a veacului trecut are un sens ontologic și comportă două rădăcini distincte: 1) promotorii occidentalizării noastre crezându-se și dându-se drept reprezentanții aspirațiilor românești cele mai adânci nu reprezentau în realitate structura spirituală a rasei noastre, — pe de o parte; 2) crezându-se și afirmându-se occidentali, revoluționari prezentau a doua carte de identitate falsă. Este singurul veac doară când elitele cărturărești românești aveau două patrii: România și Franța. Iar întreaga lor activitate rodește imaginar, pe un tărâm de vis între Paris și București. Este deci o inautenticitate întru atât cât răsă și una și una întrucât spiritualitate. Iar metoda și posibilitatea acestei duble posturi stă în păstrarea acestor elite intelectuale în superficialitate. În acest timp, autentica răsă moldo-valahă rămâne în lumea satelor cari nu se predau, nu-și află posibilități de participare organică în noua civilizație, și mai puțin în noua cultură. Căci propunerile «filfisonilor» «bonjurști», «duelgii» și pantalonari» nu se puteau încadra realităților românești. Domnul Iorga era dreptate când zice despre ei: «mulți dintre dâșșii au pierdut însă pentru totdeauna înțelegerea desăvârșită a țerii și au suferit din partea culturii franceze o înrăurire atât de covârșitoare, încât nu s'au putut libera de dâșșă toată viața»¹⁾. Sau Eminescu: «dela anul acesta începând (1848), Românii au pierdut simțul istoric. Cuvinte nouă fără cuprins, oameni noi fără trecut și fără valoare, o limbă păsărească în locul vrednicei limbi a strămoșilor, instituții nepotrivite cu trebuințele modeste ale țaranului dunărean, au înăbușit frumoasele și spornicele începuturi ale unei literaturi, într'adevăr românești, ale unui naționalism, nu de fraze banale, ci d'un cuprins real. Nu-i minune, dacă în mijlocul unei dezvoltări, care cu suflarea sa nelegiuită a rupt fir cu fir toate tradițiile istorice, au risipit piatră cu piatră vechea comoră a averii sufletești și materiale a poporului român...»²⁾. Fiindcă această lume nouă trăind din mitul unei civilizații uniforme și a unui progres nesfârșit nu «înțelege că fiecare popor are sufletul său, format din sute și mii de ani, din firea pământului, din freamătul codrilor, din floarea albă a primăverii, din raza soarelui, din ceața toamnelor și gerul iernilor, din toate frământările, suferințele, silința, gloria, din nesfârșit de multe amintiri îngrămadite pe urma morților cari astfel n'au murit întregi, ci din adâncul zăcerii lor sprâjină răsărea la lumină a urmașilor ce au venit din ei și trăiesc după dâșșii. Acest suflet e prețul, mare sau mic, al fiecărui popor»³⁾.

Dar nesimțit și temeinic sensul ontologic al existenței românești începe recucerirea elitelor sale cărturărești.

Căci același Alecsandri de suprafață și retorism, pe de altă parte, rămâne înainte de toate acestea descoperitorul „MIORITEI”. Este un merit, o situație

etică și spirituală care-l ridică din marginile divagației 48-iste în istorie. E o faptă care mânuie, e un har. „Ajutat de către câteva persoane, iar mai cu seamă de D. A. Russo, am adunat în deosebite călătorii prin munți și prin câmpiile înflorite ale țării noastre, o mare parte din poeziile populare și acum săvârșind coordonarea lor, le închin patriei mele ca cea mai dreaptă avere a ei”⁴⁾. — scria Alecsandri în prefața culegerii din 1852, Iași. Tot acolo, credea că „poeziile noastre populare compun o avere tradițională demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română”. Și într'adevăr, la câțiva ani numai apare traducerea în limba franceză, datorită lui A. Ubicini; apoi în englezește (1856) H. Stanley; și în sfârșit, pentru germani (1857) W. von Kotzebue. Astfel, pașoptistul care a fost Alecsandri chiar când a criticat aspectele veacului său românesc, pașoptist și în gestul politic de a ne arăta lumii apusene în tradiția noastră poetică, — este salvat de către însăși această tradiție. Desvâluindu-ne nouă înșine, plenipotențiarul dela Paris se înscrie, fără nici o îndoială, pe linia valabilă a altării de noi înșine prin cultură apuseană și în potida năzuinții occidentalizante, care subintindea această participare culturală. Se înscrie, adică, în potriva sensului negativ al veacului, împotriva pașoptismului, printr'un mântuitor gest de autentificare. Astfel, „apariția celor două volume de *Balade*, n'a fost numai un eveniment de o importanță covârșitoare pentru dezvoltarea literaturii române, ea a fost — poate într'o măsură tot atât de mare — primul aport cultural cu răsănet european al poporului nostru, întâia lui contribuție vădită la tezaurul spiritual al lumii. *Faptul că această contribuție a venit direct din sufletul autentic și anonim al satelor, iarăși nu e indiferent pentru rolul hărăzit nouă de soartă în domeniul poetic al omenirii de mâine*”⁵⁾. Dacă e așa însă, însemnează că boierul franțuzit Alecsandri se împlineste, își are temeiul său de viață și creație, își capătă izvorul valorii sale, dela țaranul său. Căci acesta din urmă s'a păstrat întotdeauna pe linia istorică a rasei și în echilibrul minunat al structurii sale proprii. *La acest echilibru structural avem a ne întoarce cu toții, sub pedeapsa morții noastre individuale în cazul contrar, de constantă împotrivire.*

Iar sensul mișcării anului 1848 al Principatelor românești rămâne voința de a ne afla cât mai mult, mai adânc apuseni și a ne integra astfel unității spirituale și civilizației acelei lumi. Este adevărat că ne-am născut ca neam din supunerea de către apusenii romani a tracilor autohtoni. Am suferit apoi, din primele vremi ale românismului, sforțările apusenilor de a ne legă într'o unitate confesional-creștină ca și într'una socială, cu acel apus: cavalerii loaniți, teutoni, etc.; apoi hussitismul și calvinismul; în sfârșit, reluarea ofensivei romane din secolul al XVIII-lea. Am rezistat tuturor acestora, urmând sensurile structurale ale rasei noastre de limbă latină și biserică răsăriteană ortodoxă. Mai mult, am integrat nouă înșine valorile câștigate din acele experiențe istorice. Veacul al XIX-lea însemnează însă năzuința noastră de a ne integra unei lumi de care istoric și geografic, antropologic suntem deosebiți. 1848 însem-

nează polarizarea a tot ceiace insuficient asimilat structurii noastre, se recunoștea, desintegrându-se în același timp, de origine și finalitate european-apuseană? Pașoptismul este o întoarcere în apus a elementelor apusene dintre noi? Năzuința de imediată realizare în veac, de exteriorizare, de imediată expresivitate în cultură și civilizație, de manifestare exterioră a spiritualității, a interiorității ontologice; are sens de destindere, de reflux sau de pendulare istorică a acestui neam de răsăriteni vorbind latinește? Oricare ar fi calificarea fenomenului, în linia acestor tendințe se așează un Mihail Kogălniceanu, un Pompiliu Eliade, un Titu Maiorescu, ori un Spiru Haret: oameni autentici totuși, în această ispită și tendință de a fi ceiace nu sunt, totuși prin personala lor participare la ceiace năzuiesc. Însă aceste exemplare într'adevăr ale rasei nu sunt însăși rassa ci pietrele de poticnire ale rasei, explicând, justificând și INTEMEIND CURENTUL, marea mulțime a celor de o seamă cu C. A. Rosetti, Bolintineanu, Boliac, etc. Ei nu sunt REPRESENTATIVI pentru românism, ci pentru pașoptism, a căruia esență este însăși inautenticitatea. În vreme ce acești pretinși maeștri ai noștri de modernism, rămân în fond, până la urmă în situația de învățacei ai unei lumi improprii. Ei nu pot ajunge maeștri, nu pot GENERA, sunt deci produși HIBRIZI. Aceasta este autenticitatea lor ca structură. Sunt creați la intersecția a două culturi, cuprind făptura lor două lumi, însă rămân necreatori. Cu toate că sunt mari nu pot atinge niciodată genialitatea, fiind puncte de viciu ale rasei din care ies. Nu pot depăși formula unei autenticități precare, provocând în jur momente de dizoluție structurală ale rasei însăși.

Reprezentativi ai rasei și geniului nostru de totdeauna, rămân, în acest interregnum pașoptist, Mihail Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, Nicolae Iorga, C. Rădulescu-Motru, Vasile Părvan, Nae Ionescu. Adică toți cei cari au mers împotriva curentului de dizoluție. Împreună cu unii ca aceștia respingem judecata globală specific pașoptistă, după care critica modernismului românesc, al veacului al XIX-lea deci, ar fi „această pornire bolnăvicioasă, de a privi cu neîncredere tot ceiace s'a făcut și se face în societatea noastră modernă, (care) împiedecă unirea tuturor spiritelor într'o aspirație națională pozitivă”⁶⁾. Fiindcă această a noastră atitudine critică își are temeiul în propria-ne omenie, care dacă depășește realitatea oricărei civilizații, apoi nu-și află cea mai bună economie istorică decât într'una autohtonă, ridicată deci din datele condiționale ale ethosului nostru. Căci numai o atare civilizație ne îmbracă organic, pe măsura fapturii noastre duhovnicești. Oricare alta este, în măsura străinătății sale, rea, falsă, inautenticându-ne, aducând cu sine moartea noastră înșine întru cât ne lăsăm sleiți de puteri interioare pe sensuri structurale improprii. În acest sens, mișcarea „generoasă” a anului 1848 și curentul civilizator ce i-a urmat timp de un veac, înseamnă o atitudine și o experiență metafizică tot atât cât și una socială, dar însemnează în aceeași măsură, fără nici o îndoială, o eroare în ambele planuri.

Pașoptiști ai vieții culturale ro-

mânești de astăzi? Încă foarte mulți: d. d. Ion Petrovici, Ștefan Zeletin, Mihail Ralea. *Peșu Comarnescu, Mihail Polihronovici, Șerban Cioculescu, Ion I. Cantacuzino, Octav Șuluțiu*, ș. a. m. d. Iar în vreme ce un Eugen Ionescu metis franco-român, vădește prin toată activitatea-i culturală, mai ales critică, o bivocitate structurală care-l oprește de a se integra în ethosul nostru, — Constantin Noica integrând sensurile istorice și spirituale ale 48-ismului și ducându-le la limită, reușește să se spargă întrucât unitate personală, părăsind o parte din sine actualității istorice românești — cea de mai puțin preț —, iar pe de altă parte, realizându-se spiritual în solitudine turnului de fildeș. Am numit această atitudine: închisare spirituală prin cultură, moarte deci. Este vorba într'adevăr de un «istorism prin resemnare», conjugat însă cu o «închisare spirituală prin cultură»; un istorism prin resemnare care nu este o jertfă din prea puțin interior, ci recunoașterea unei constrângerii și o disperată încercare de salvare prin cultură individuală, magie, moarte. Aceste atitudini centrifuge îi face față, de aceeași linie însă de sens opus, centripetală, mărturisirea și activitatea admirabilă a unui H. H. Stahl. Străin, adus de împrejurări istorice între noi, IUBEȘTE lumea românească și o slujește în sensurile ei cele mai valabile, mai puternice, mai autentice. Dar faptul acesta este o integrare ethosului românesc.

Iar noi e drept să suferim urmările păcatului 48-ist. Noi ispășim păcatul de a fi voit să fim ca și apusenii. Este PACATUL ORIGINAR al României moderne. E atât de adevărat că toate păcatele se aseamănă și își află unitatea de măsură și asemănare în cel originar! Astfel că orice păcat de început al unei serii istorice ia structura tipologică a păcatului originar. Omul dintâi n'a căzut decât voind să fie sicut Dei; țaranul dunărean, — voindu-se ca și burghezul apusean! INAUTENTICITATE! După cum câtă inautenticitate a urmat mai apoi din voința pendulară a cărturarului 48-ist de a fi ca și țaranul său: toată latura inautentică a «Semănătorului» — denaturarea folklorului într'un elementalism barbar.

A venit timpul să înțelegem că nu putem fi decât ceiace suntem — în înțeles ontologic-spiritual. Să fim deci noi înșine, părăsind atât falsa iconografie umanistă a «drepturilor omului», cât și denaturarea ethosului autohton către o structură etnică elementalistă. Să înțelegem că pașoptismul este o civilizație împotriva unei naturi, o economie împotriva unei naturi, o politică împotriva unei spiritualități, o mecanică împotriva unei organice, un romantism împotriva unui creștinism, un stat împotriva unei biserici, istoria împotriva veșniciei, o finanță împotriva unei economii, o industrie împotriva unei antropogeografii, un vis împotriva unei istorii, o barbarie împotriva unei civilizații, o imitație împotriva unei tradiționale in-

IDEOLOGIE PAȘOPTISTA

de HORIA STAMATU

A treia față a treimii revoluționare, fraternitatea era un gând de umanizare, dincolo de legi reprezentând tendința unei solidarități aci naționale aci internaționale. „Regele sub vechiul regim era considerat ca statul însuși, el prezenta francezilor imaginea vie a Franței și iubirea de patrie se confunda cu devotamentul pentru rege. Când se transmitea poporului suveranitatea, națiunea luă locul regelui și iubirea de patrie se confundă cu respectul legilor. În acest timp cum legea trebuia să se odihnească pe dreptate, dreptatea trebuia să fie fundată pe rațiune, căreia revoluția trebuia să-i stabilească domnia și că ea se făcea nu pentru un singur popor, ci pentru umanitate, noțiunea de patrie se generaliza ca aceea de lege. Fu o patrie pentru umanitate; se așeza peste tot unde domnia rațiunea; patriotismul se confunda cu atașarea la drepturile omului. Patriotul fu cetățeanul lumii. Această mare noțiune a patriei pe care secolii, pentru a o spune astfel, o intrupase în fiecare Francez se subtiliză în abstracțiuni și păru să piardă tot deodată rațiunea ei de a fi și realitatea ei”. (Albert Sorel — L'Europe et la révolution française).

Orice revoluție târâște și trena ei de confuzii născute din obscuritatea masei sau din insinuări laterale. Citatul de mai sus admirabil gradat în înșiruirea confuziilor cari s'au născut cu revoluția franceză prezintă culoarea de bază a listei drepturilor omului. Alături de libertate și egalitate, principii anterioare revoluției după cum am văzut, fraternitatea este o formulă de adaos, pe care nu o putem interpreta drept simplă formulă de solidaritate. Fraternitatea revoluției franceze este analoagă dragostii creștine însă nu același lucru. Fraternitatea oamenilor din revoluție este o dragoste necesară pentru realizarea programului de lucru, nu legătură între oameni fondator ontologic în Dumnezeu. Oamenii se fac frați între ei pentru îndeplinirea idealului amăntesc. Și aceasta se alătură concepției omului natural, adică trăind în afară de Dumnezeu prin el însuși, doar pentru pământul pe care-l calcă.

Convenția odată stabilită astfel și ne-

voia practică opunându-se legăturii necesare, ontologice. Omul redus la natură, ca fiind detașat de Dumnezeu, nu are niciun sens, iar dragostea lui pentru ceilalți neținând seama de Dumnezeu nu este dragoste. Fraternitatea nu este iubire adevărată de oameni ci sprijin fratermasonic aci pe pământ. Concepția statului universal care trebuia să se realizeze întâi prin distrugerea regalității (ref. fr.) a imperialității prusace (războiul mondial) și apoi prin distrugerea granițelor (unirea proletarilor din toate țările) își are ca primă figurare acest principiu al fraternității. Însă legătura strânsă dintre un neam și pământul pe care l-a așezat Dumnezeu nu poate fi ștearsă. Locul unui neam leagăn și sicriu al nașterii și morții lui, îi ține pe oameni strânși de el. Limbile și sângele nu se pot amesteca, pacifismul chiar poate și el este o eroare.

Bonjuriștii noștri dela 1848 au adus după înțelesul lor principiile de libertate egalitate și fraternitate în țara, introducându-le într'un manifest revoluționar redactat de Ion Heliade-Rădulescu în *Proclamația dela Islaz*. Această faimoasă proclamație este documentul reprezentativ cred al pașoptismului. Dacă poate fi vorba de o idee națională în revoluția franceză aceasta poate fi interpretată ca un simplu truc. Era mijlocul prin care se puteau câștiga ușor masele cari trebuiau să se recunoască drept singur material de regenerare a poporului francez. La noi ideea națională avea însă cu totul alt înțeles, sau cel puțin trebuia să aibă. Pe când în Franța o parte din popor avea să lupte contra unei alte părți, minore din sânul statului francez, revolta Românilor invocând principiile stabilite de lista drepturilor omului se ridica din tot poporul românesc contra străinilor. Căci altfel în contra cui avea să se facă revoluție? Stăpânirea străină era aceea care știrbea libertatea și egalitatea. Nesorozitatea revoluției și eșuarea ei a fost cauzată tocmai de lipsa precizării scopului și de luxul ideologic pe care a încercat să se fundeze. Ce rost avea să se discute

despre principii născute dintr'o mentalitate cu totul opusă, aceea a apusului în fața răsăritului, și dintr'o conjectură istorică din care nu putem găsi nici cea mai palidă umbră la noi? Revolta a dat greș pornind dintr'o parte minimă a poporului român. Aceasta pentruca nu era susținută de un scop clar. După cum în Franța fusese vorba de răsturnarea nobililor aici ar fi putut fi vorba de răsturnarea străinilor. Și ar fi fost un război de independență nu o revoluție. Pentruca o revoluție să aibă răsunet trebuie susținută de masele mari, iar la noi masele mari erau alcătuite de țărani. Cum aveau ei să înțeleagă proclamația dela Islaz? Totul s'a petrecut atunci între târgoveți. Iar de atunci încolo România în loc să fie o țară condusă de Domn și boeiri a devenit o țară de târgoveți cari au alcătuit clasa burgheziei noastre. În Ardeal, unde poate fi vorba de o revoluție dela 1848 nu de pașoptism, revoluția fiind bine organizată și cu un scop precis a reușit în parte. Nu a dus la un rezultat definitiv favorabil din imposibilitate materială.

Arderea regulamentului organic, care nu era o constituție pământeană era un semn de redeșteptare națională și atât. Era un act anti pașoptist și ne îndoiim dacă revoluționarii de atunci au avut vreme să-și dea seama de semnificația acestui gest. Greșala lor se arată când opun unei legi străine o listă de principii tot străine.

Un om isteț, care învățase o mulțime de lucruri de peste graniță, se apucă într'o zi și chiamă poporul la revoluție scriind:

In numele poporului român, respect către proprietate, respect către persoane, Fraților Români timpul mântuirii noastre a venit. Poporul român se deșteaptă la glasul trâmbiței ingerului mântuirii și-și cunoaște dreptul de suveranitate. Pace vouă, pentrucă vi se vestește libertate vouă. Strigarea românilor e strigare de pace de înfrățire. La această mare faptă a mântuirii, tot Românul are dreptul de a fi chemat, nimeni nu este scos afară. Tot Românul e un atom a întregii suveranități a poporului, sătean, meseriaș, neguțator, preot, soldat, student, boer domn, e fiu al patriei și după sfânta noastră credință e și mai mult, e fiu al lui Dumnezeu. Toți avem același nume de Român. Acesta ne înfrățeste și face să înceteze toate interesele și să se stingă toate urile. Pace dar vouă! Libertate vouă! (Proclamația dela Islaz).

Cât de naivă și de izolată în vid pare această voce pițigăiată, față de cea sobră și masivă declarație care deschide lista drepturilor omului:

„Reprezentanții poporului francez, constituiți în adunare națională, considerând că ignoranța, uitarea și disprețul pentru drepturile omului sunt singurele cauze ale nenorocirilor publice și ale corupțiunii guvernămintelor au hotărât de a exprima într'o declarație solemnă drepturile naturale, inalienabile și sacre ale omului, pentruca astfel această declarație fiind cunoscută tuturor membrilor corpului social, să le aducă aminte fără încetare drepturile și datoritiile lor. În consecință Adunarea Națională recunoaște și declară în prezența și sub auspiciile voinței supreme, următoarele drepturi ale omului și cetățeanului... etc.”

Așa suntem noi dela 1848 încoace. Niște școlari cari învățăm lucruri de

cari nu avem nevoie, neglijând abecedarul, le învățăm repede și cât mai multe, pentruca după ce le amestecăm să scoatem din ele principii dirigitoare ale vieții publice, culturale spirituale. Adunarea Națională era la noi guvernul provizoriu uformat din I. Heliade Rădulescu, autorul proclamației și Ștefan Golescu, Tell, Magheru și cu senatorii Costache Roseti și Nicolae Bălcescu. Adică tot ce ne-a lăsat cea mai pașoptistă impresie. O mână de naivi printre cari și un istoric care nu prea înțelege istoria, romanticul Nicolae Bălcescu.

Iar drept conturator în scris al ideilor pașoptiste era Alecu Russu, „Slobozenia e indoită, spune el în cântarea României. Cea dinăuntru și cea din afară. Ele sunt surori una fără alta nu pot trăi. Slobozenia din afară este neatârarea moșiei în care ne naștem și care ne hrănește, moșia dela care tragem numele nostru și dreptul de om. Slobozenia din lăuntru este legea, icoana dreptății omește, legea așezată prin inoirea tuturor și la care toți de-o potrivă se supun. (Cântarea României 16). Alături de confuziile proclamației dela Islaz acest citat ne apare clar și oglindind adevărata înțelegere, românească, de veacuri a situației politice de liniște. Libertate de sub orice jug străin și dreptate în țară. Libertate nu ca idol în înțelesul apusean al revoluției, ci c'amișloc de prosperare spirituală. Înlăuntru țării nu poate fi ordine și liniște prin asuprire. Sau se va face murind neamul asuprit. Și acesta e semn de păcătoșenie. Dar oamenii ca Russo credeau în forța și autenticitatea poporului român. Totuși nici el nu-și păstrează capul totdeauna. „In vremea veche, de demult, de mult era limpede, soarele strălucea ca un fecior tânăr câmpii frumoase impregiate de munți verzi se întindeau mai mult decât putea prinde ochiul, păduri tinere umbreau dealurile turmele s'auzeau mugind de departe și armăsarii nechezeau jucându-se prin răriște pe o pașiște verede. Slobozenia copilor bălăe cu cosițe lungi și aurite se giuca cu un arc destins. Ferice de oamenii din câmpie, ferice de cei dela munte. Era vremea atunci când omul trăia fără stăpâni și umbla mândri fără să-și plece capul la alt om, când umbra văilor, pământul și aurul cerului rea deschisi tuturor iar viața se trecea blând ca un vis și când agungiungia pe om nevoile bătrâneșilor, moartea el se ducea zicând: „mi-am trăit zilele și era sigur că viața lui se va prelungi în copii și moștenirea lui”. (Cânt. rom. 13). Viziune de rai pământean asemănătoare, cu a lui Rousseau și a oricărui romantic. Libertatea în natură, lipsa politicului și a culturalului.

Răpiți de moment toți uitau să privească lucrurile în adânc, la rădăcinile lor. Și Cântarea României și Proclamația dela Islaz, sunt încercări superficiale, de imitație nu de influență, cari au avut un răsunet dăunător vieții noastre de mai târziu. Orice fel de nădejde era distrusă pe vremea aceea. Cârlova aplecat peste umbrele unui trecut mai mult sau mai puțin glorios modula condamnabile lamentații volneyne pe ruini. Singurul punct de legătură a nenorocirii noastre, cu marea catastrofă europeană a fost romantismul. Și azi suportăm consecințele faptului că ne-am deșteptat național și cultural în plin romantism. Era fatal să se nască un viitor anemic, construit pe iluzii.

tuiții ontice, o politică împotriva unei rase, apusul împotriva răsăritului, primatul tuturor celor din-tâi față de cele din urmă.

Iar această trădare a intrat pe linia politică. Pașoptiștii au avut fără îndoială o viziune a unității politice a națiunii, le-a lipsit însă aceia superioară pe scara ierarhiei valorilor, a unității ei spirituale. Era vorba, în fond de un primat al politicului, după cum am arătat-o.

De un veac încoace rassa noastră vrea parcă, prin elitele sale cărturărești și politice, să se realizeze — istorie și echilibru metafizic, mântuire — fără cruce și fără icoană. Ori, structura ethosului autohton dealungul întregii istorii naționale — aceia pe care noi o recunoaștem astăzi și cercăm, după puteri fiecare, a o sluji, este una filo-hristică, însemnând în cea mai înaltă și mai adâncă unitate a sa o cosmologie, o antropologie, o iconografie și o soteriologie a crucii răsăritene. Ideul tipologic al românului, nu este geniul, ci sfântul. De aci pleacă ori

ce mai bine, pe această linie este de aflat orice îndreptare a vieții poporului. Nu cultură raică mai presus de orice, ci duhovnicie rituală, ortodoxie.

Va continua această generație a me atrădarea? Va trece ea către o revoluție de stânga Marxisto-Leninistă sau către o dreaptă romană ori neoliberalistă, la fel de inautentice pentru noi? Sau va avea ultima luciditate, cea adevărată, de a recunoaște și a mărturisi cinstit păcatul răzbnicilor și al părinților, luându-l asupra sa și schimbându-l în cruce? Noi nădăjdum și credem în a doua alternativă.

1) N. Iorga — *Istoria Românilor*; 2) Mihail Eminescu — *Cele două generații românești: dinaintea și după 1848* — *Curierul de Iași*, nr. 69, din 16 Iunie 1877, după ed. Scurtu; 3) N. Iorga — M. Kogălniceanu, p. 58 — ed. Socec;

4) Vasile Alecsandri — *Balade*, vol. I, Iași, 1852, Prefață; 5) Ion Pillat — Vasile Alecsandri și poezia populară, introd. la „Poezii populare” — colecția „Pagini alese”, „Cartea Rom.”, 1933; 6) Ștefan Zeletin — *Burghezia română*, prefață.

RASPUNS

UNUI PAȘOPTIST

Dimpreună cu colaboratorii numărului trecut al *Floarei de foc*, am fost aspru criticat de către d. Șerban Cioculescu (*Adevărul*, 31. III. 1933) și acuzat de clericalism, rea credință, ignoranță, lipsă de logică, ș. a. m. d., Caractere manifeste în articolul nostru: *Structura 'spirituală' a curentului 48-ist*.

Faptul că d. Cioculescu face parte din tabăra încă atât de numeroasă a pașoptiștilor, dar mai ales unele prețurii negative a personalității d-sale culturale pe cari revista noastră le-a publicat în prima ei serie, de anul trecut, explică suficient accesul său critic. Dar evidența — pentru mine — a *relei sale credințe* în recența sa intervenție mă dispensează principial de obligația oricărei replici; obligație pe care aș avea-o față de oricine, oricât de eronat ar fi, oricât de ignorant și oricât de obraznic chiar.

Cum însă ceiace întreprindem aici are caracter public, iar între cititorii noștri vor fi existând unii cari, de bună credință fiind, să crediteze moral și obiectiv argumentarea d-lui Cioculescu împotriva noastră și a tezelor noastre, — suntem ținuți să polemizăm totuși.

Las deoparte o serie de observații și excocherii critice mai mărunte, ca, de pildă, interzicerea de a-l considera pe Vasile Cârlova drept un autentic prin reacțiune în epoca și problematica pașoptistă, fiindcă, zice d. C.: «Cârlova murise în 1831». Dar uită convenabil să-și amintească data nașterii poetului: 1809. Deci ar fi avut la 1848 tocmai 39 de ani, — plină de maturitatea culturală și politică. S. a. m. d.

Trec la obiecțiile cele mai specioase unde d. C. vădește «ignoranța mea filosofică, din descoperirea mea»: «ceălalt mit, al progresului nesfârșit, fundat într-o metafizică evoluționist-idealista», «unde comit — zice d-sa — mai multe erori»

1) progresul indefinit datează din sec. XVIII-lea, deni e anterior evoluționismului cu 100—150 de ani;

2) evoluționismul e o ipoteză pozitivă, iar nu o metafizică;

3) evoluționism-idealism se contrazice și deci n'au ce căuta împrechiate.

Să vedem!

Ad. 1): *E adevărat* că formularea definitivă a concepției și doctrinei progresului infinit datează din sec. XVIII, în cartea *amrquisului de Condorcet*, «Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain», publicată la Paris în 1795 și republicată în operele complete la 1804. Dar nu e adevărat că acest mit al progresului nesfârșit este anterior evoluționismului. Probabil că în *manualul criticului universal* de care se va fi slujind d. Cioculescu în competența sa activitate publică evoluționismul datează dela *Herbert Spencer* (*First principles*, 1860 — *Principles of Ethics*, 1893). În tratate mai dezvoltate însă, d-sa ar putea afla că istoria gândirii filosofice cunoaște

pe un *David Hartlei*, care a formulat un *evoluționism asociaționist* sprijinit pe cercetări biologice și psihologice, încă din 1749 prin lucrarea sa: «*Observations on man, his frame, his Duty and his expectation*». Aceiași istorie mai cunoaște, apoi, pe *Joseph Priestley* cu a sa: «*Disquisitions on Matter and Spirit*» publicată în 1777 și la care e vorba de un *evoluționism energetist*. Ar mai fi aflat de un *Erasmus Darwin* (1731—1802), bunicul lui *Charles Darwin*, care în 1794 publică: «*Zoonomia or the Laws of organic Life*» unde este exprimată o *teorie biologică a evoluției* foarte analoagă cu ipoteza evoluției speciilor a lui *Lamarck*. În sfârșit, *Et. Geoffroy St. Hilaire* își începe întâiele comunicări în 1793 și publică: *Mémoire sur les rapports naturels des Makis*» (*Magas. encyclop.*, t. I) în 1796. Iar *Lamarck* ține primele lecții la *Museum* începând din 1800. Apoi publică succesiv: «*Philosophie Zoologique*» (1809), «*Histoire naturelle des animaux sans vertèbres*», introd. în 1815 și «*Système des connaissances positives*» (1820).

Iar d. Cioculescu, dacă ar citi pe *Condorcet*, ar putea verifica singur fundarea sistematică, în cugetarea acestuia, a progresului infinit pe evoluționism atât ca «filosofie a venirii», cât și ca «doctrină a legii generale de desfășurare a ființelor» sau de «formare a sistemului solar, a speciilor chimice, a ființelor viitoare, a facultăților intelectuale, a instituțiilor sociale».

Ad. 2): Nu voi expune aici tezele unei metafizice evoluționiste — mai ales în fața d-lui Cioculescu. Voi deschide doar «*Vocabulaire de la Philosophie*» a lui *A. Lalande* și voi cita: «*Evoluționisme* — sistem filosofic sau științific sprijinindu-se pe ideea evoluției în toate sensurile cuvântului; și în particular: A. Filosofia venirii, prin opoziția filosofiei veșnicului et de l'immuable»... Ceiace vrea să zică — va conveni d. C. — că *evoluționismul este și o metafizică*.

Ad. 3): Voi ruga iarăși pe cititorii acestei note să deschidă un tratat de istoria filosofiei, de pildă «*Istoria filosofiei moderne*» a lui *H. Hofding*, trad. franceză, Alcan 1924, vol. II, p. 139, — și să citească subtitlul a circa 80 de pagini, format mare: «A. — Filosofia romantismului ca *THEORIE IDEALISTA A EVOLUȚIEI*».

Este vorba de manifestări filosofice din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea și întâia jumătate al celui de al XIX-lea, în apusul european.

Și acum să-mi mai fie îngăduită întrebarea: unde este ignoranța; în articolul meu sau în cel al criticului meu?

Mai am nădejdea că d. Șerban Cioculescu mă va scuti în viitor de mult prea competența sa asistență critică.

PAUL COSTIN DELEANU

EDITURA „CULTURA NAȚIONALĂ“

A APĂRUT:

FECIOR
DE SLUGĂ

ROMAN DE N. D. COCEA

O SATIRĂ A BURGHEZIEI ROMÂNEȘTI

APARE:

MAITREYI

ROMAN DE MIRCEA ELIADE

Premiul literar al Societății Techirghiol-Eforie 1933

CURIER

Lupii, este o carte cu mizerii. Indignarea face versuri, mizeriile fac proză: mizeria de mizerie.

Mizeriile nu fac nici fotografii («*Lupii*» a încercat să fie o fotografie tendențioasă în care să fie puse umbre pe anumite peisagii și chipuri abhorate).

Vom reveni asupra cazului.

Critice de d. Pompiliu Constantinescu au apărut în editura *Vreamea*. D-l Șerban Cioculescu a scris cel mai bun articol din cariera în «*Adevărul*» din Martie cor., — în care se arată cât de puțin critic este d. Pompiliu Constantinescu.

Când vor apare (?) Critice de d. Șerban Cioculescu, d. Pompiliu Constantinescu își va scrie desigur și el cel mai bun articol din cariera, arătând cât de puțin critic este d. Șerban Cioculescu.

Iată cum scriții: români au spirit auto-critic în doi

«*Vreamea*» în numărul de Paști a întreprins o anchetă: «In ce cred?... printre alții, d-nii *Trancu-Iași*, *Victor Efitimiu*, *G. Vraca*, etc. Este și un răspuns al d-nului *G. Călinescu* cel care, crezând în «*Sburătorul*» a slujit «*Gândirii*», — cel care crezând în «*Gândirea*» a slujit «*Sburătorului*». Iată textul inteligentului critic: «Cred în necesitatea adevărului exprimat cu hotărâre în toate domeniile. Incolțit, bârfit, atacat, înlăturat, omul trebuie să lupte pentru ideea lui».

Nu înțelegem pentru ce luptă oare atât de violent, aprig, total, d. Călinescu?

A apărut: *Chalot de Ion Călugăru*. Editura «*Vreamea*». Căcheta critică despre personajul legendar lansat de *Charlie Chaplin*, cu 4 fotomontaje de *Titina Căpitănescu*. Pre-

Rapid-Constantinopol-Bioram, cartea d-lui *Camil Petrescu* are multe poze foarte frumoase, cu vederi din *Constantinopol*, și un număr restrâns de pagini.

Iarăși *Vreamea*: d. Tudor Mușatescu crede în taleni. Pericliți cei ce n'au văzut și au crezut.

Tipografia Cărților bisericești — scos din teascuri: *Iconoclaști și apostoli contemporani* de *Ion Gh. Savin prof. universitar*.

Doamna *Floria Capsali*, va da, împreună cu d-l *Gabriel Negry*, un recital coregrafic, *Vineri 28 Aprilie* ora 9 seara, în sala *Operei Române*. Se va interpreta după muzica de *Sächumann Kreisler*, *Debussy*, *Satie*, *Ravel*, *Severac*, *Monpou*, *Brăiloi*, etc. Acompanionatul la pian va fi susținut de d-l *I. Filionescu*.

Publicul nostru îndrăgît de adevărata artă, va răspunde acestei vesti atât de îmbucurătoare, ca și în alte dați.

D. Lucian Blaga, a tipărit un nou volum de versuri «*La cumpăna apelor*». Speculând unele elemente, teme, motive decorative din celelalte volume, — d. *Blaga* reușește totuși, în câteva rânduri să scată un sunet pur. Avem impresia că frumosul destin liric al d-lui *L. Blaga* s'a încheiat aici, — unde începe destinul său filosofic.

Tot ancheta Vreamei: d. *Vraca* crede «pentru bucuria d sale, în oricine, în orice, în tot».

Și noi credem în materialitatea curcubeului și în deșeptăciunea actorilor.

După Paști, apare în vitrina cărții, romanul lui *Adrian Hurăuz*: «Un strigăt în noapte».

Ultimul număr al *Discobolului* aduce un material literar și ideologic de preț. Revista își urmează un drum ascensiv stabilind convingerea că este o manifestare depășind cadrul publicațiilor minore.

Colaborează: *Mircea Eliade*, *Arșavir Aterian*, *Eugen Ionescu*, *Emil Cioran*, *Petru Manoliu*, *Horia Stamat*, *Emil Botta*, *Petre Boldur*; și redactorii: *Dan Petrașincu*, *Ieronim Șerban*, *Horia Liman*.

O carte cu noroc de piață: *Floarea neagră* de *Horia Oprescu*. A atins ediția doua. Editura «*Cugetarea*»